

Poznań, dnia 5 listopada 2020 r.

Wezwanie do stawiennictwa w sądzie – jak usprawiedliwić nieobecność?

W toku postępowań sądowych strony i uczestnicy postępowania często wzywani są do osobistego stawiennictwa w sądzie. Jeżeli z otrzymanego wezwania wynika powyższy rygor to co do zasady wezwany ma obowiązek stawienia się w sądzie. Ewentualna nieobecność strony może doprowadzić do negatywnych dla niej skutków procesowych, a w przypadku świadka - wymierzenia przez sąd grzywny. Co jednak wezwany może zrobić w sytuacji, gdy z powodu choroby lub innych przypadków losowych nie może być obecny w sądzie? Czy wezwany może w takim wypadku usprawiedliwić swoją nieobecność? Zagadnienie to nabiera jeszcze większego znaczenia w dobie epidemii wirusa COVID-19. Można bowiem założyć wystąpienie sytuacji, gdy wezwany zachorował lub miał kontakt z osobą chorą i został z tego powodu poddany izolacji, bądź obowiązkowej kwarantannie. Odpowiedzi, choć nie wyczerpującej, na postawione wyżej pytania dostarczają przepisy regulujące poszczególne rodzaje postępowań sądowych.

Charakter stawiennictwa i skutki nieobecności

Strona

Brak stawiennictwa strony w postępowaniu sądowym co do zasady nie tamuje drogi do rozpoznania sprawy. Niekiedy jednak sąd może uznać udział strony za konieczny i wezwać ją do osobistego stawiennictwa, np. w celu złożenia wyjaśnień. Jest to jedyna czynność w procesie, w której strona nie może być zastąpiona przez pełnomocnika.

W takim wypadku w razie nieobecności stronie co do zasady nie grozi kara grzywny, jak to ma miejsce w przypadku nieobecności świadka (z wyjątkiem spraw małżeńskich). Niemniej, nieobecność strony wezwanej do osobistego stawiennictwa może rodzić negatywne dla niej skutki procesowe. Brak udziału w czynnościach procesowych dokonywanych przez sąd może niekiedy skutkować uznaniem przez sąd za prawdziwe twierdzeń strony przeciwnej i w rezultacie doprowadzić do niekorzystnego dla nieobecnej strony rozstrzygnięcia. Nadając wezwaniu strony rygor obowiązkowej obecności, sąd może bowiem stawiać za cel dokładniejsze wyjaśnienie sprawy przy udziale strony.

Świadek

Stawiennictwo świadka na wezwanie sądu ma zawsze charakter obligatoryjny bez względu na rodzaj postępowania sądowego. W razie nieusprawiedliwionej nieobecności sąd skazuje świadka na grzywnę albo karę porządkową w wysokości do 3000 zł, a w przypadku ponownego niestawiennictwa świadka – niezależnie od nałożenia nowej grzywny – może zarządzić jego przymusowe doprowadzenie.

Usprawiedliwienie nieobecności

Strona ma możliwość usprawiedliwienia swojej nieobecności. Zakładając, że wezwanie zostało prawidłowo doręczone stronie, rozprawa lub czynność procesowa zostanie odroczone przez sąd, jeżeli nieobecność strony została wywołana nadzwyczajnym wydarzeniem lub inną znaną sądowi przeszkodą, której nie można przewyżyczyć. Sąd każdorazowo indywidualnie oceni, czy określona przyczyna nieobecności strony obiektywnie uniemożliwiła jej dotarcie do sądu.

Szczególny tryb usprawiedliwiania nieobecności, z którego może skorzystać, m. in. strona i świadek, został przewidziany w przypadku nieobecności wezwanego wywołanej chorobą. W przypadku choroby wezwanego wymagane jest przedstawienie przez niego zaświadczenia potwierdzającego niemożność stawienia się na wezwanie lub zawiadomienie sądu, wystawionego przez lekarza sądowego. Jak wynika z praktyki, sądy dopuszczają niekiedy usprawiedliwienie

nieobecności w innych, wyjątkowych okolicznościach (np. wypadek drogowy w drodze do sądu, o którym strona/świadek zawiadomi przez telefon), lecz zgodnie z ustawą, aby mieć pewność, należy przedstawić zaświadczenie lekarza sądowego.

Podobnie jak strona, świadek także może usprawiedliwić swoją nieobecność przed terminem rozprawy, składając pisemne usprawiedliwienie nieobecności, wraz z podaniem przyczyny niestawiennictwa. Jeśli kara porządkowa albo grzywna została już nałożona, świadek może w ciągu tygodnia od jej nałożenia wnieść zażalenie na postanowienie sądu, lub przedstawić usprawiedliwienie. W przypadku spraw cywilnych świadek może usprawiedliwić swoją nieobecność najpóźniej na pierwszym kolejnym posiedzeniu, na które zostanie wezwany i uzyskać zwolnienie od grzywny.

Zaświadczenia wystawiane przez lekarza sądowego

Do usprawiedliwienia nieobecności z powodu choroby niewystarczające jest zwykłe zwolnienie lekarskie. Sądy honorują wyłącznie zaświadczenia wystawione przez lekarza sądowego w trybie Ustawy o lekarzu sądowym z dnia 15 czerwca 2007 r. (dalej: ustawa o lekarzu sądowym). W rozumieniu ustawy lekarzem sądowym jest lekarz, z którym prezes sądu okręgowego zawarł umowę o wykonywanie czynności lekarza sądowego. Wykaz lekarzy sądowych prowadzi prezes sądu okręgowego dla obszaru właściwości danego sądu okręgowego. Prezes sądu okręgowego przekazuje wykaz lekarzy sądowych w szczególności prezesom sądów, prokuraturze, komendom i komisariatom policji, właściwym dla obszaru właściwości danego sądu okręgowego. Informacje o miejscach, dniach i godzinach przyjęć lekarzy sądowych, wraz z ich imieniem i nazwiskiem oraz numerem telefonu, wywiesza się na tablicach ogłoszeń w siedzibach wskazanych wyżej podmiotów, a także w miejscu wykonywania zawodu lekarza przez lekarza sądowego. Dodatkowo wykaz lekarzy sądowych może być prowadzony w formie elektronicznej i udostępniony na ogólnodostępnej stronie internetowej sądu okręgowego.

Właściwość lekarza sądowego określa się na podstawie miejsca pobytu uczestnika postępowania. Jeżeli stan zdrowia uczestnika postępowania nie pozwala na stawienie się na badanie, lekarz sądowy przeprowadzi badanie i

wystawi zaświadczenie w miejscu pobytu tej osoby.

Nieobecność w sądzie w związku z epidemią COVID-19

W ustawie z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz innych wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (dalej: ustawa z 2 marca 2020 r.) ustawodawca nie przewidział szczególnych rozwiązań w przypadku nieobecności stron i uczestników postępowań sądowych, którzy mogą zostać objęci hospitalizacją, obowiązkową kwarantanną lub nadzorem epidemiologicznym. W związku z tym przyjąć należy, że w sytuacjach związanych z zakażeniem wirusem SARS-CoV-2 zastosowanie znajdą zasady ogólne jak w przypadku każdej innej choroby, a zatem usprawiedliwienie nieobecności w sądzie może nastąpić jedynie na podstawie zaświadczenia wydanego przez lekarza sądowego. Z przyczyn oczywistych w czasie epidemii COVID-19 uzyskanie zaświadczenia od lekarza sądowego może być nader utrudnione.

Próbę poszukiwania innych rozwiązań można ukierunkować w stronę art. 12 ust. 4 ustawy o lekarzu sądowym, który stanowi, że w przypadku pobytu uczestnika postępowania w szpitalu, lekarz sądowy może wydać zaświadczenie na podstawie udostępnionej dokumentacji, bez osobistego badania uczestnika postępowania. Powyższa regulacja mogłaby znaleźć zastosowanie do osób zarażonych przebywających w szpitalu. Niemniej, nie rozwiązuje to sytuacji osób przebywających w odosobnieniu, jednak nie w szpitalu, np. na przymusowej kwarantannie w domu. Zgodnie z art. 12 ust. 3 ustawy o lekarzu sądowym, jeżeli stan zdrowia uczestnika postępowania uniemożliwia stawienie się na badanie, lekarz sądowy przeprowadza badanie i wydaje zaświadczenie w miejscu pobytu tej osoby. W bieżącej sytuacji jednak, rozwiązanie to pozostaje całkowicie niemożliwe do zrealizowania. Wydaje się zatem, że jedynym możliwym rozwiązaniem może okazać się uzupełnienie odpowiedniego zaświadczenia w późniejszym czasie.

Należy odnieść się krytycznie do określonej powyżej luki w przepisach ustawy z 2 marca 2020 r. Może bowiem dojść do sytuacji, że z powodu izolacji lub przymusowej kwarantanny strony, postępowanie sądowe będzie toczyło się bez jej udziału. Z kolei świadek nie będzie w stanie w wymaganym

MASIOTA

ADWOKACI I RADCOWIE PRAWNI

ustawowo terminie usprawiedliwić swojej nieobecności, a w konsekwencji będzie musiał ponieść wymierzoną przez sąd karę porządkową albo grzywnę.

Obecnie można dostrzec stosowanie indywidualnych praktyk przez sądy, wdrażanych w drodze zarządzeń prezesów poszczególnych sądów. Przewidują one, że w wypadkach, gdy uczestnik postępowania nie może stawić się w sądzie z powodu zarażenia lub ryzyka zarażenia wirusem SARS-CoV-2, zalecane jest wcześniejsze powiadomienie sądu o tym fakcie w drodze mailowej lub telefonicznej. W konsekwencji uprzednio poinformowane sądy często decydują się na odwoływanie zaplanowanych rozpraw. Przedstawiona praktyka wynika jednak bardziej z zadań, jakie ciążyą na prezesach sądów na podstawie Ustawy o ustroju sądów powszechnych oraz Kodeksu pracy, aniżeli rozwiązań przewidzianych przez ustawodawcę w walce ze skutkami epidemii i jest wyrazem troski o bezpieczeństwo, zdrowie i życie pracowników, a także osób przebywających w sądzie.

Autor: Dawid Stefańczyk

MASIOTA
adwokaci i radcowie
prawni

Adres korespondencyjny:

Poznań
ul. Paderewskiego 6/2, 61-770 Poznań
tel. +48 61 852 36 23
kancelaria@masiota.com

Oddział:

Warszawa
ul. Trębacka 4, 00-074 Warszawa
tel. +48 22 630 94 49
office@masiota.com

www.masiota.com